

Bernabé Dalmau

Viure l'Advent

[Bernabé Dalmau, Viure l'Advent \(Emaús 73\), Barcelona:
CPL 2006](#)

Col·lecció Emaús 73
Centre de Pastoral Litúrgica

CENTRE DE PASTORAL LITÚRGICA
Rivadeneyra 6,7. 08002 Barcelona

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquesta obra, per qualsevol procediment, sense l'autorització escrita de l'editorial.

Il·lustració de la coberta: Montserrat Cabo

Primera edició: setembre de 2006

ISBN: 84-9805-148-7

D.L.: B - 37.635 - 2006

Imp.: Multitext, S.L.

Índex

Acció de gràcies per la vinguda de Jesucrist	7
Motius d'acció de gràcies	7
Orígens de l'Advent	10
Temps de súplica: Vine!	12
Temps d'esperança: Que no quedi confós	14
Temps d'atenció: Vetlleu!	18
La veu dels clàssics d'ahir: Les tres vingudes de Crist, per sant Bernat	20
El repte dels clàssics d'avui: El Pòrtic del misteri de la segona virtut, per Charles Péguy	21
Aquell que anunciaren els oracles de tots els profetes	23
El Desitjat de les nacions	23
Els oracles dels profetes.....	28
Isaïes, el cinquè evangeli	32
Cinc salms típics de l'Advent	34
La veu dels clàssics d'ahir: Sant Agustí, Sant Jeroni	40
El repte dels clàssics d'avui: ¿Qui són els profetes?, per Marie-Dominique Chenu	44
El missatge de l'art: Els quatre profetes majors, de Josep Llimona	46
Aquell que esperà, plena d'amor, la Mare Verge ...	49
En la nit de l'espera, l'acció del Déu Amor	49
L'Advent de Maria, una espera plena d'amor	51
La plena d'amor, plena de gràcia des de l'inici	55
La veu dels clàssics d'ahir: Maria i l'Església, verges i mares, per Isaac de Stella	58

El repte dels clàssics d'avui: La Verge era la innocència, per Georges Bernanos.....	59
La poesia feta pregària: L'himne Acatist	60
Aquell que Joan proclamà com el qui havia de venir	65
Joan, personatge de l'Advent.....	65
Joan, el Baptista	66
Joan, el precursor	67
Joan, paradigma d'una humanitat en estat d'Advent	69
La veu dels clàssics d'ahir: Joan ens interpel·la, per Sant Màxim de Torí	70
El repte dels clàssics d'avui: Joan el precursor, per Jean Daniélou.....	71
El llenguatge de la música: El Messies, de Händel	72
El goig de preparar-nos per al misteri de Nadal	79
La preparació remota: les tres primeres setmanes .	79
La preparació pròxima: la darrera setmana.....	83
La veu dels clàssics d'ahir: El pessebre de Greccio, per Tomàs de Celano.....	98
El repte dels clàssics d'avui: Crist és a la porta i truca, per l'abat de Montserrat Josep M. Soler.	100
El llenguatge del teatre religiós: El cant de la Sibila.....	103
La pietat popular: La corona d'Advent, el pessebre i l'arbre de Nadal	105
Vetllant en l'oració i cantant la seva lloança	109

Orígens de l'Advent

Acostumats com estem a establir un paral·lelisme entre Quaresma-Pasqua i Advent-Nadal, podem desvirtuar el sentit de l'Advent. És indiscutible que l'Advent és un temps de preparació per a una gran festa. És indubtable que és temps de conversió, com ens ho recorda la figura central que hi ocupa Joan el Baptista. També és veritat que és un temps litúrgic auster, simbolitzat pel color morat (encara que durant la reforma del Vaticà II s'havia parlat de canviar-lo pel verd).

Malgrat aquestes correspondències entre Advent i Quaresma, són més grans les diferències que les coincidències. Vegem-les.

L'Advent no és pròpiament un temps penitencial. Ni un temps –a diferència de la Quaresma– en què el dejuni, pres en el sentit més ample, ho aglutini tot. Àdhuc etimològicament –*Quadragesima*–, la Quaresma es caracteritza pels *quaranta* dies de dejuni, amb tota l'espiritualitat que el número quaranta té a la Bíblia: foren quaranta els anys del poble pel desert, els dies de la purificació que representà el Diluvi, els dies que Moisès estigué dintre el núvol, els dies que Elies féu camí fins a la muntanya de Déu, els dies que Jesús passà al desert per tal de ser temptat. El temps d'Advent, en canvi, dura quatre setmanes, però la quarta pot ser de set dies... o només d'un (quan Nadal cau en dilluns).

El nombre de dies d'Advent, doncs, varia, i aquesta flexibilitat encara es nota més si comparem la nostra litúrgia romana amb altres d'occidentals. A l'arxidiòcesi de Milà, per exemple, l'Advent comença el diumenge després de sant Martí. En l'antiga litúrgia hispànica –aquella que testimonialment encara celebren en alguns llocs de Toledo– també té sis diumenges.

Però la sorpresa esdevé bastant més gran quan ens acostem a les litúrgies orientals. Si el calendari armeni coneix sis o set setmanes preparatòries a la festa de la Teofania, el ritu bizantí no comença la preparació al Nadal fins el segon diumenge que precedeix la festa. Una preparació que destaca «tots els pares que foren agradables a Déu, des d'Adam a Josep, espòs de la santíssima Mare de Déu», però que, pel que fa a la durada, és del mateix estil de les preparacions de les festes de la Dormició de la Mare de Déu o de la Santa Creu. El ritu siríac titula les setmanes abans de Nadal «setmanes de les anunciacions»: a Zacaries, a Maria, el naixement de Joan i l'anunci a Josep.

Així doncs, cap litúrgia oriental no ha constituït un cicle d'Advent que, com el de la litúrgia romana, prengui l'espera messiànica en tota la seva amplitud i indeterminació. L'Advent romà pròpiament dit no apareix fins a la segona meitat del segle VI i esdevé des de l'inici una institució litúrgica a través de textos ad hoc, mentre que en les altres litúrgies prevalen les consideracions ascètiques.

Sigui com sigui, la consideració de l'Advent des del punt de vista històric no pot prescindir ni de la referència a la festa –a les festes– que prepara ni del contingut de la mateixa celebració. En efecte, la paraula *Adventus* designa originàriament el retorn anual que en l'antigor pagana hom esperava de la divinitat, especialment quan se'n traslladava l'estàtua, per a l'ocasió, a un temple més gran. Amb el culte imperial, aquesta noció s'eixamplà fins a designar l'aniversari de l'adveniment de l'emperador.

La vinguda del Senyor «en la petitesa de la seva carn» amb referència al seu retorn gloriós a la fi dels temps donà contingut a unes festes amb què fou cristianitzat, al segle V, l'*adventus* o *natalis solis invicti*. Encara avui, destaca, enmig de la riquesa doctrinal dels nostres cicles litúrgics, el solemne introit de l'Epifania:

«Mireu, ve el Senyor (*ecce advenit*), el Sobirà de tots els pobles. Té a la seva mà l'imperi, el poder i la glòria».

La importància de l'Advent creix en relació a la importància del Nadal, quan al segle VII a Roma pren la forma més de temps litúrgic que de temps ascètic, més de preparació al Naixement del Senyor que no pas d'austeritat amb vista als baptismes típics del dia de l'Epifania. Es va omplint del contingut de temps d'esperança i de temps d'expectació del retorn gloriós. Sense perdre el seu caràcter típic, a l'època carolíngia l'Advent romà sentirà la influència ascètica pròpia de la litúrgia gal·licana i quedaran fixats per sempre els dos aspectes litúrgics d'una preparació a l'aniversari del naixement del Senyor (el seu primer adveniment) i d'espera de la seva Parusia (el segon adveniment).

Temps de súplica: Vine!

Per als filharmònics, les dissonàncies del crit de «Vine!» amb què s'inicia la intervenció coral de la cantata natalenca d'Arthur Honnegger (1892-1955) o l'amplitud del començament del «Veni, Domine!» de Felix Mendelsohn (1809-1847)

poden suggerir el clam de la humanitat esperant la vinguda del Salvador.

Però, a més, el creient pot trobar aquesta súplica insistent en molts passatges de l'Esriptura, que expressen l'anhel del poble o del simple fidel que Déu vingui, que es faci present. Per exemple, Moisès, en rebre les taules de la Llei suplica al Senyor:

«Senyor, ja que m'has concedit el teu favor, vine, si et plau, a acompanyar-nos. És cert que aquest poble va a la seva, però tu perdonaràs les nostres culpes i els nostres pecats i faràs de nosaltres la teva heretat» (*Ex 34,9*).

Altres vegades aquest clam pren un to més fort, perquè la situació de destret fa més imperiosa la necessitat de l'ajut diví. És el que trobem en les súpriques dels salms (35/34,2; 40/39,14; 44/43,27). Un d'aquests salms (80/79,3.15), amb la seva crida concisa («Vine a salvar-nos») resumeix tot l'esperit de l'Advent i ha influït en la redacció d'oracions i d'antífones (cf. pàg. 37). Una d'aquestes últimes s'inspira en el llenguatge del *Sl 106/105,4-5* («Visita'ns, vine a salvar-nos! Que puguem veure feliços els elegits, que ens alegrem amb el teu poble») i *Is 38,3* («Recorda que m'he comportat davant teu amb un cor íntegre i fidel») i esdevé una petició confiada del poble:

«Vine, Senyor, a visitar-nos en la pau; perquè ens alegrem davant teu amb cor íntegre» (*Dium. II, I Vespres*).

Però no són solament els salms els inspiradors d'aquesta exclamació. El Càntic dels Càntics ja expressa la petició –vegem-hi el clam de l'Església– «Vine, estimat meu!» (7,12), que no és altra cosa que la correspondència a les crides que li ha adreçat l'Espòs («Vine amb mi del Líban, esposa, vine del Líban!», 4,8; cf. també 2,10.13).

D'aquest context nupcial es fa ressò el llibre de l'Apocalipsi, dedicat a confortar les comunitats i que al final dreça una visió de futur, en què Jesús anuncia la seva vinguda com a jutge: «Vinc de seguida, i m'acompanya la meva recompensa, per pagar a cadascú segons les seves obres» (22,12).

L'Església, ferma en la constància en les tribulacions, anhela moguda per l'Esperit la vinguda del Senyor: «L'Esperit i l'esposa diuen: “Vine!”». Els qui escolten, que diguin: “Vine!”» (22,17). I la Bíblia es clou amb el desig: «Vine, Senyor Jesús!» (22,20)

Temps d'esperança: Que no quedi confós

Que l'antífona d'introducció de la missa del Diumenge I d'Advent sigui un crit d'esperança, no pot sorprendre ningú:

«A tu, Senyor, elevo la meva ànima.
En tu confio, Déu meu:
que no en tingui un desengany» (Sl 25/24, 1-2).

La tradició de l'Església, en iniciar aquest temps litúrgic, llança el clam de confiança d'aquells que tot ho esperen del Senyor, d'aquest Senyor que ha vingut, que ve i que també ha de venir. La segona vinguda de Jesucrist –la parusia– és el terme de l'esperança de l'Església. Una vinguda en la glòria que portarà el judici definitiu de Déu sobre el món i l'alliberament en l'Església de tot el que encara la pot lligar a aquest món, perquè el cel nou i la terra nova (cf. Ap 21,1) seran el terme d'un llarg pelegrinar:

«L'Església a la qual tots som cridats en Jesucrist i en la qual, per la gràcia de Déu, arribem a la santedat, tan sols atenyem la seva plena perfecció a la glòria del cel, quan arribi el temps de la restauració universal (Ac 3,21) i, juntament amb el gènere humà, serà també perfectament renovat en Crist tot l'univers, el qual es troba íntimament unit amb l'home i per ell ateny el seu fi (cf. Ef 1,10; Col 1,20; 2Pe 3,10-13). [...] En nosaltres, doncs, els segles s'encaminen ja al seu terme (cf. 1Co 10,11), i el renovellament del món està irrevocablement decretat i en realitat comença a realitzar-se d'alguna manera en aquest món, pel fet que l'Església ja en aquesta terra es troba revestida d'una santedat autèntica, bé que imperfecta. Mentre, però, no hi hagi un cel nou i una terra nova on regnarà la justícia (cf. 2Pe 3,13), l'Església pelegrina, en els seus sacraments i les institucions, que pertanyen al

temps present, porta la figura d'aquest món que passa i viu enmig de la creació que fins ara gemega i sofreix dolors de part i espera la revelació dels fills de Déu (cf. Rm 8,19-22) (*Lumen gentium*, 48).

En els sacraments i en les institucions. En el dia a dia de la vida dels cristians això es tradueix en l'expectació del futur, en confiança en el caminar i en fortalesa i paciència en la lluita. En efecte, el cristià, com qualsevol persona, es debat entre el desesper i l'esperança. Participa com tothom, de les pròpies limitacions i de l'aventura de la història humana, que ofereix llums i ombres a cada època. Participa igualment de la fortalesa i alhora de la feblesa de la fe, que li proporcionen, per un costat, aliment per a l'esperança i al mateix temps temptacions contra l'esperança, temptacions que ha de superar. La superació dels obstacles que com a homes i dones del nostre temps tenim i la dels que ens vénen pel fet de ser creients és el que ens fa possible no sols de mantenir-nos cristians sinó també d'aportar al nostre món el testimoniatge d'una esperança ferma.

Encara que el cristià es debati entre el desesper i l'esperança, és aquesta última la que l'Advent estimula, i per això ens cal apropar-nos a les arrels bíbliques de l'esperança, i fins i tot resseguir la història de la salvació des del punt de vista de l'esperança. És fàcil insinuar unes etapes, en les quals a la desídia humana hi correspon la bonesa de Déu, que suscita persones bones:

- la caiguda del primer home i la primera dona acaba amb un anunci de restauració de la dignitat personal que havien perdut: «Posaré enemistat entre tu i la dona, entre el seu llinatge i el seu» (*Gn 3,15*);
- enmig de la humanitat pecadora sorgeix un just, Abraham, que escolta i obeeix Déu;
- els descendents dels patriarques que havien confiat en la promesa de Déu són alliberats del Faraó i rebran en herència una terra «que regalima llet i mel» (*Ex 3,8*);

- després dels cabdills Moisès i Josuè, en qui la revelació de Déu i l'alliberament del poble es fa patent, la figura del rei David rep la promesa que Déu li construirà un casal;
- els profetes i els salms, que s'expressen enmig de situacions de destret, anuncien una obra messiànica de pacificació;
- Jesús ve a acomplir les expectatives, però per un camí que s'aparta del Messies fet a mida de les necessitats polítiques d'Israel.

Que aquestes expectatives existien, ho mostra la predicació apostòlica, que a través dels diversos gèneres dels llibres del Nou Testament, fa veure com el pla de Déu passa pel Messies sofrent i glorificat. De retop, aquest ensenyament central escombra totes les falses esperances a través de les quals els deixebles de Crist al llarg dels segles sentiran la temptació d'interpretar el messianisme. Déu ens salva en l'esperança. Qualsevol visió de la salvació que la presenti com ja totalment acomplerta en el món present pecarà per oblidar que som salvats per Jesucrist però encara no s'ha manifestat plenament allò que sant Pau anomena «la glòria dels fills de Déu» (*Rm* 8,19).

Doncs bé, tot això és el que celebra l'Advent. Ho fa, sovint, en els cants, a través del recurs a l'Antic Testament. En efecte, l'Antiga Aliança és una expectació messiànica que expressa l'esperança que animà el Poble de Déu. Una expectació que neix quan Israel pren consciència nacional i tasta les insuficiències i les contradiccions dels seus cabdills i dels seus reis. Si, d'una forma o altra el Messies del futur serà un nou David, també la Revelació dibuixa, com a Messies, un Servent del Senyor –i un Servent sofrent, com a profeta. Amb la vinguda de Jesús, ens trobem amb l'home que pot afirmar: «Aquí hi ha alguna cosa més que Jonàs» (el profeta), «Aquí hi ha alguna cosa més que Salomó» (el rei) (*Mt* 12,41-42).

A través de l'Advent, l'Església participa de les expectatives del passat i s'aboca a l'esperança del futur. Però integra aquestes esperances, tan unides sempre a les penes, en el present de la seva encarnació en el món:

«La joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen, són també la joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no trobi ressò en el cor d'ells» (*Gaudium et Spes*, 1).

I aquest encapçalament—realment genial—d'un dels principals textos del Vaticà II ens immergeix en la realitat d'una Església que forma part del món i que quan celebra l'Advent no se situa en un univers fictici, perquè se sent portadora d'un do preciós a comunicar, que no és altre que el de l'esperança que prové de la vida en Jesucrist.

Cal notar, a més, que l'esperança neix no sols enmig de la insatisfacció o del desànim, sinó sobretot quan la foscor és absoluta. En aquest sentit, l'angoixa dels qui esperen el Salvador entronca amb el desig de Jesús mateix que s'acomplís el Regne de Déu, desig que se li féu més vehement a mesura que s'acostà el moment de la seva passió. Un cop més, doncs, ens trobem que tot l'any litúrgic—àdhuc l'Advent que podria semblar que és el temps que en queda més allunyat—gira entorn del misteri pasqual. Més encara: els mots i les exclamacions, manlevats a l'Escriptura, que configuren l'Advent coincideixen amb els del cristià del segle XXI, segle en el qual el que sorprèn és que hi hagi creients, no que el món estigui sumit en la incredulitat.

Una pregària del Viacrucis de l'any 2005—que Joan Pau II encarregà al cardenal Ratzinger que poques setmanes després esdevindria el seu successor com a papa—expressa davant el Crist crucificat l'esperança de la humanitat amb els mateixos termes que trobem en la litúrgia d'Advent («el teu rostre», «mostra't», «que es manifesti», «la teva salvació»)...

«Senyor Jesucrist, en l'hora de la teva mort es va enfosquir el sol. Constantment estàs essent clavat en la creu. En aquest moment històric vivim en la foscor de Déu. Pel gran patiment, i per la maldat dels homes, el rostre de Déu, el teu rostre, apareix difuminat, no cognoscible. Però en la creu t'has fet reconèixer. Perquè ets qui pateix i qui estima, ets el qui ha estat exalçat. Precisament des d'allí has triomfat. En aquesta hora de foscor i de torbació, ajuda'ns a reconèixer el teu rostre.

A creure en tu i a seguir-te en el moment de la necessitat i de les tenebres. Mostra't novament al món en aquesta hora. Fes que es manifesti la teva salvació».

Mantenir l'esperança és tot un programa de vida. L'esperança, junt amb la fe i la caritat, ja l'hem rebut en el baptisme. Però cal anar-la mantenint, alimentant, perquè, com escrivia Ch. Péguy en una obra que es titula *El pòrtic del misteri de la segona virtut*, l'esperança és «una nena petita», que és com dir que és feble però alhora poderosa. Viure en l'esperança no és quelcom esclatant, sorollós. És una pacificació interior que prové de l'acció de Déu, i al mateix temps és capaç de donar sentit a la vida. El qui l'obté irradia pau, joia de viure a la presència de Déu, anheli de compartir-ho tot amb els germans.

Temps d'atenció: Vetlleu!

Esperar, però sobretot vetllar. Hi ajuda el fet que les paraules de Jesús sobre els darrers temps van acompanyades de l'exhortació «Vetlleu!» (*Mt* 24,42; 25,13; *Mc* 13.33.35.37; *Lc* 21,36). I que, en el moment crucial de Getsemaní, es faci especialment insistent (*Mt* 26,38.41; *Mc* 14,34.38). L'atenció caldrà tenir-la al llarg de la vida cristiana, i per això ocupa un lloc destacat en les recomanacions apostòliques pastorals (*Ac* 20,28; *1Co* 16,13; *He* 12,15-16; *1Pe* 5,2.8). No menys pastoral resulta l'evangeli segons Mateu que col·loca al terme de la seva catequesi, és a dir, abans de la narració de la passió, les paràboles de vetlla: la figuera (24,32-35; cf. *Lc* 21,29-33); els dies de Noè 24,36-44; el servent fidel i l'infidel (24,45-50; cf. *Lc* 12,42-46); les deu «verges» (25,1-13); els talents (25,14-30; cf. *Lc* 19,11-27); el judici final (25,31-46).

Sigui com sigui, la vigilància consisteix a mantenir viva la fe, sense caure en l'apostasia. A la pràctica, consisteix a evitar de retirar-se del compromís cristià per tal de fer de la fe una simple religiositat i així satisfer simplement anhels personals de consolació. Consisteix, també, a no instal·lar-se en un materialisme pràctic que desemboqui en una vida personal d'aburgesament espiritual.

D'aquí en naixerà un esperit de simplicitat i de pobresa d'esperit que, en solidaritat amb els pobres, farà entrar en sintonia amb l'espiritualitat dels qui, tal com ens repeteix l'Advent, esperaven la vinguda del Messies, d'aquells pobres de Jahvè, que com diu el Vaticà II, esperen i reben la salvació de Déu i entre els quals destaca Maria (cf. *Lumen Gentium*, 55)

Paradoxalment, aquesta pobresa dóna la fortalesa per a dir no al Maligne i a tot el que pugui apartar de Déu i dels germans, i s'alimenta de la sobrietat i de l'actitud religiosa mentre caminem, construint el món, vers la casa del Pare. Com que, al capdavant, l'Advent, amb el seu toc d'atenció a vetllar, és una síntesi de la vida cristiana present, troba en la sobrietat l'estatus que li permet de sostenir-se entre la tensió entre el món present i la glòria que ha de venir. No perquè hàgim dit que l'Advent no és pròpiament un temps penitencial sigui lícit d'interpretar que l'austeritat i la sobrietat no hi tinguin lloc. Al contrari, sols pot esperar qui se sent insatisfet. Una de les principals proclames d'aquest temps litúrgic ens ve d'una carta pastoral:

«Déu ha manifestat la seva gràcia, que és font de salvació per a tothom i que ens ensenya a abandonar la impietat i els desigs mundans per viure en aquest món una vida de sobrietat, de justícia i de pietat, mentre esperem que es compleixi la benaurada esperança, que es manifesti la glòria del gran Déu i salvador nostre Jesucrist» (*Tt* 2,11-13).

Que la vigilància cristiana no és quelcom estàtic, ens ho recorda el prefaci que ens fa de fil conductor: «Que ell ens trobi vetllant en l'oració i cantant la seva lloança». Cosa no sempre fàcil, perquè per mantenir la humil vigilància del cor ens cal desvetllar la reacció davant les dificultats de la pregària, massa sovint assetjada per la distracció i la sequedat. Serà bo, doncs, recordar que l'Esperit Sant és el qui desvetlla la fe, la conversió del cor i l'adhesió a la voluntat del Pare.